

Nf. 16.

13a

OGDOADIS DISSERTATIONVM
 DE
HAERESIOLOGIA
 SECVLI POST CHRISTVM NATVM PRIMI
 ET SECVNDI,
SECVND A
 DE ILLIS
DOCTRINAE
CAPITIBVS PRAE-
CIPVIS,

PER HAERESES IN SCRIPTIS APO-
 STOLICIS MEMORATAS DEPRAVATA SVNT,
 ET AD QVAE HAERESSES, ALIIQVE ERRORES SE-
 CVLI PRIMI POSSVNT RE-
 FERRI:

QVAM
 IN REGIA FRIDERICIANA

DIE SEPT. HVIVS MDCCXXIV. ANNI P.
 PRAESIDE

D. IOACHIMO LANGIO,
 S. THEOL. PROF. ORDIN.

PVBLCO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT
 RESPONDENS,

THOMAS ADAM Wieland!
 BIBRACENSIS SVEVVS,
 S. THEOL. CVLTOR

HALAE MAGDEB. TYPIS CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYP.

OGDARDIS DISSERTATIONVM
DE
HAERESIOLOGIA
SECVLI POST CHRISTVM NATVM PRIMI
ET SECVNDA
IN
DOCTRINAE
CAPITVLVS PRAE
CIPVIS
PER HAERESIS IN SCRIPTIS APO
STOLICIS MEMORATA S. DEBAYALA SVNT
ET AD QVA HAERESIS ALIOV ERRORES SE
CVLI PRIMI POSSVNT RE
FERRI
IN
D. IOACHIM O LANGIO
THOMAS ADAM
DIRECTOR SVBVS
THEOL PASTOR

PRAECIPVA
DOCTRINAE CAPITA,
quæ per hæreses in scriptis aposto-
licis memoratas deprauata sunt, ac ad quæ istæ
hæreses possunt referri.

Ἐνωσις.

Capita ista doctrinae sunt quinque
§. I.

Primum de persona Christi: in qua
se duplex anticristianismus exseruit:
vñs circa naturam Christi di-
uinam §. II. alter circa humanam
negatam §. III. IV.

Secundum de officio Christi, præci-
pue bilastico §. V. VI.

Tertium de officii applicatione in
iustificatione forensi §. VII.

Quartum de applicationis istius
ordine in sanctificatione §. VIII. IX.
X.

Quintum de applicationis istius
usu in libertate christiana §. XI.

Vbi exortus est error duplex: §.
XII. XIII. XIV.

Qui errores quinque maximi sunt

momenti, salutis fundamentum &
ordinem euertentes §. XV.

Pro qua gravitate ipsis in scriptis
Apostolorum abnegatio Christi tribu-
itur §. XVI.

Ad hæc quinque errorum capita
referri possunt reliqua omnia de er-
roribus notata §. XVII.

Specialim ea, quæ in epistolis apo-
calypticis de Nicolaitis occurrunt §.
XVIII. XXII.

Vbi explicatur locutio de throno
satanae in ecclesia Pergamensi §.
XXIII.

Et quid in ecclesia Thyatirena in-
telligatur per Ietabelem §. XXIV.

Et denique demonstratur, iam se-
culo primo in ipsis Nicolaitis existisse
se Gnosticos §. XXV.

A 2

§. I.

§. I.

Sta doctrinæ capitâ;

quæ per hæreses sunt attentata, sunt hæc quinque: Primum de *persona Christi*: in quo alii naturam eius diuinam, alii humanam negarunt. Secundum de *Christi officio*, præcipue sacerdotali & hi-lastico. Tertium de officii, seu præritæ redemptionis & satisfactionis, applicatione in *iustificatione* forensi. Quartum de applicationis huius ipsiusque iustificationis *ordine* in regeneratione & renouatione. Quintum denique de applicationis istius ac iustificationis *usu* in *libertate christiana*, per confictam pseudadiaphoriam in Epicuream securitatem & peccandi licentiam versa.

§. II.

Ad primum illud modo dictum doctrinæ capitâ, de PERSONA CHRISTI agens, quod attinet, duplex oriebatur *antichristianismus* in ecclesia; vnus, qui *diuinam*, alter, qui *humanam* Christi naturam in eius *persona* impugnabat. A nonnullis *diuinam* eius naturam, seu veram diuinitatem, fuisse negatam, manifestum est ex prima Ioannis epistola, cap. II, 22, 23. *Quis est mendax, nisi qui negat, Iesum esse Christum? hic est Antichristus, qui negat patrem & filium. Quicumque negat filium, nec patrem habet.* Vbi obseruandum est: 1. erroris neruum omnem fuisse in eo, quod negauerint, Christum, seu Messiam, *esse Filium Dei*, atque ita ipsum *verum Deum*.

2. Hunc

2. Hunc ipsum errorem tendere ad negationem ipsius Dei, tanquam Patris. 3. Negationem Christi, tanquam Dei filii, isto tempore fuisse notam, ideoque Ioannem eam memorare prioribus verbis vna cum consequentia negationis in ipsum patrem recidente, quando dicit: *Hic est antichristus, negans Patrem & Filium.* 4. Eundem huius consequentia veritatem adserere verbis subiunctis: *Omnis, qui negat Filium, neque Patrem habet.* 5. Ipsum non sine emphasi pro verbis: *etiam Patrem negat,* posuisse: *neque Patrem habet,* significando, Deum patrem, etsi vt Deus non negetur, tamen haberi non posse, scilicet placatum & propitium, & tanquam Patrem etiam nostrum, nisi in ordine fiducialis confessionis, quod Christus sit ipsius filius proprie dictus, atque ita verus Deus. 6. Hunc nexum ab eodem confirmari. v. 24. vbi adserit, hanc ipsam veritatem iam ab ipso Euangelicæ œconomia principio fuisse traditam, receptam ac conseruatam, cum certissimo adiuncto mansionis in filio & patre, seu communionis cum utroque. *Igitur, inquit, quod vos audiistis ab initio, in vobis maneto: si in vobis manserit, quod ab initio audiistis, & vos in Filio & in Patre manebitis.* 7. Huc pertinent verba v. 14. 15. *Vidimus & testamur, quod pater Filium miserit saluatorem mundi. Qui igitur confitetur, Iesum esse filium Dei, in illo manet Deus, & ille in Deo: Item c. V. 5. Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit, Iesum esse filium Dei?* Item loca huius epistolæ singula, quæ de Iesu, tanquam filio Dei, & vera eius diuinitate agunt, vt c. I. 1. 2. 3. 7. c. III. 8. 23. IV. 9. 10. V. 9. 10. II. 12. 13. 20.

§. III.

Altera *antichristianismi* species posita erat in negatione *humanae Christi naturae*. Sic enim corruptae rationis vsu, qui merus abusus erat, decepti ruebant in contraria, vt alii argumentarentur ita: *Qui est verus homo, is esse nequit verus Deus, seu Dei filius*. Alii vero ita: *Qui est verus Deus, seu Dei filius, is nequit esse verus homo, seu Mariae filius*: atque ita ἐσθλασως ipsius non fuit vera, sed apparens tantum; falsumque est, Dei filium ita in carnem venisse, vt eam vere assumeret, in eaque se conspicuum redderet, & aduersa quaeuis sit perpeffus, & cruci ipsi affixus. Et hic est ille *antichristianismus*, quem Ioannes his notat locis: 1. ep. c. IV, 3. *Omnis spiritus, qui non consistetur, Iesum Christum in carne venisse, non est ex Deo*. Et hic est *spiritus antichristi*, de quo audivistis, ipsum venturum esse, & iam nunc adest. Item epist. II, v. 7, *Multi impostores ingressi sunt in mundum, qui non consistentur, Iesum Christum venisse in carne: hic est ille impostor, atque antichristus*.

§. IV.

De locutione ἐν σαρκὶ recte haec annotat B. ABRAHAMVS CALOVIVS. *Bibl. Illustr. in 1 Io. IV, 3. Mauult dicere, ἐν σαρκὶ, ne postmodum, vbi ἐσθλασως fuit filius Dei, non amplius caro mansisse, sed in deitatem abiisse, aut loco vere carnis quoddam merum φάντασμα fuisse fingatur; quemadmodum hoc Marcion, illud vero Eutyches & fanatici commenti sunt. Neque vero in carne filius Dei natura ἀσώματος ἢ ἀσάρκους apparere potuisset, nisi in carnem venisset, vel carnem seu naturam humanam assumsisset. Adde quod particula ἐν pro eis, quandoque adhibeatur. Marc. I, 15. Luc. I, 17. 1 Theff. IV, 3. 1 Io. IV, 9. Ebr. IV, 17. Vnde Dru-*

DISSERTATIO SECUNDA. H DE H 7

Drusus ad h. l. Sic legimus ἐν αἰσῶ ἐνάω, pro εἰς εἰνὸν. Sane ἐν & εἰς dialecto Attica alternant, sicut Hebræum כ pro כ usurpatur, & motum ad locum denotat. *Leu. XVI, 22.* Neque abnuimus, ea phrasi peculiariter usum esse S. Ioannem, ut officium Christi & οἰκονομίαν salutis simul respiceret, quæ in diebus carnis consummata est: Quod in carne venit Iesus Christus nascendo, crescendo, docendo, obediendo, & seruiendo, patiendo, moriendo, resurgendo &c. *Hebr. V, 7. X, 5, 6, 7. 8, 9, 19. Psalm. XL, 8, 9.*

§. V.

Secundum doctrine caput, a spiritibus antichristianis impetum, erat doctrina de OFFICIO CHRISTI. Hanc enim multi adeo deprauarunt, ut negarent, Christum nos a fulmine & iugo legis ita redemisse, ut per eam redemptionem digne applicatam salutem spirituales ac æternam consequi possimus. Unde effectum est, ut Mosem Christo iungerent, & circumcisionem haberent pro necessaria, aliarumque Leuiticarum rerum necessitatem vrgerent, Christi officio non quidem prorsus abnegato, at adeo tamen obscurato, ut nihil fere, nisi inane nomen, esset, certe ultra prophetium axioma non tenderet. Huc præcipue pertinent complura loca ex epistola ad Galatas, speciatim ille Cap. V, 1. seqq. *Perstate ergo in libertate, qua nos Christus liberavit, nec rursus subiiciatis vos iugo seruitutis. Ecce ego Paulus dico vobis, si circumcidamini, Christum nihil vobis profuturum. Testor enim rursus omni homini, qui circumciditur, eum esse debitorem totius legis seruandæ. Exclusi estis a Christo, quicumque per legem iustificari vultis & gratia excidistis.* &c. *Conf. v. 11, & c. II, v. 3, 21. c. VI, 12, 13, 14, 15. Item c. IV.*

8 DE HAERESIOLOGIA SEC. I. & II.

c. IV. 10, 11. *Observatis dies, menses & anniuerfaria tempora. Timeo, ne frustra laborauerim erga vos. Et has corruptelas vocat Paulus auerfionem a Chrifli euangelio in aliud euangelium, turbationem & Euangelii Chrifli deprauationem, anathemate dignam. c. I. 6. feqq. facinum, ueritati euangelicæ oppofitum c. III. 1. Et huic ipfi argumento accommodata eft uniuerfa tractatio huius epiftole didafcalica: h. e. iftis doctrinæ de officio Chrifli corruptelis Paulus opponit tractationem de officio Chrifli grauiffimam, qua adferit illufre redemptionis beneficium, cum applicatione ad impotentiam legis ad falutem, nec non ad immunitatem a condemnatione & iugo legis: item ad iuftificationem per fidem in Chrifto, & ad libertatem chriſtianam. Vide cap. II. 16. feqq. III. 1. feqq. IV. 4, 15. feqq. V. 1. feqq. Immo hoc ipfum eſſe primum epiftole ſcopicæ scopum, Apoſtolus ſtatim ſub eius initium in ipſa eius inſcriptione indicat: *Gratia, inquit, & pax a Deo patre & Domino noſtro Ieſu Chrifto, qui ſemet ipſum pro peccatis noſtris tradidit, &c. τ. λ.**

§. VII.

Idem argumentum Apoſtolus tractatione didafcalico-elenctica proſequitur in epiftole ad *Coloſſenſes* c. II. Unde liquet, præcipuum pseudodidafcalorum illorum, quos ibidem refellit, errorem fuiſſe in hac ipſa doctrina de officio Chrifli, præcipue *sacerdotali*. Et cum ibidem, & adhuc ſignificantius antea per maiorem capituli primi partem, Paulus dogma de *perſona Chrifli*, præcipue de *natura eius diuina*, pluribus declarat, inde colligitur, eodem ſpiritu *πλάγως* etiam illud ipſum deprauaſſe, & ex hoc errore alterum illum de negata officii Chri-

Christi virtute & efficacia deriuasse. Et eundem errorem errarunt isti, quorum corruptelas in epistola ad *Philippenses* commemorat, inprimis c. III, 2. sqq. & quos ideo *crucis Christi hostes* vocat, ibid. v. 18. Huc etiam pertinent loca nonnulla ex epistolis Pauli ad *Corinthios* & ad *Timotheum*, nec non ex *apocalypticis* illis Apoc. II, & III. iam tum Dissertatione I. allegata.

§. VII.

Tertium doctrinæ caput, a pseudodidascalis tempore Apostolorum præcipue impugnatum, erat fidei articulus de officii & redemptionis Christi applicatione in FORENSI & GRATVITA IYSTIFICATIONE PER FIDEM IN CHRISTVM. Quæ summi momenti veritas vt negaretur, aut corrumperetur, error de officio *Christi*, vti paulo ante ostensum est, effecerat: quanquam nonnulli etiam, doctrina de persona Christi ratione externæ confessionis salua, ad illos de eius officio & huius applicatione errores delapsi esse videantur, quemadmodum adhuc hodie fieri videmus. Illos vero, qui Christi redemptionem forensi & *πλασικην* negarunt, aut per pseudoiudaismum & præposterum pro lege zelum obscurarunt, doctrinam de iustificatione forensi negasse, aut obscurasse penitus, docet res ipsa & is argumentationis nexus, qui a causa ad effectum ducitur. Idem comprobant Apostolorum, præcipue Pauli, querelæ, speciatim in epistolis ad *Galatas*, *Philippenses* & *Colossenses*, cum studiosa & grauiissima dogmatis de iustificatione commendatione & inculcatione vbique coniuncta. Et epistolæ quidem ad *Galatas* hoc argumentum esse præcipuum,

B

ne-

nemo nescit. In ea ad *Philippenses* elencho suo perver-
 sis nomodidascalis c. III, 1. seqq. opposito, v. 8, 9. sta-
 tim subiungit egregiam confessionem de salute per
 Christi redemptionem obtinenda, & per *iustificatio-*
nem applicanda, haud obscure indicans, hoc ipsum ne-
 gatum fuisse a pseudodidascalis illis, salutiferæ crucis
 Christi hostibus. Ex epistola ad *Colossenses* huc præ-
 cipue pertinent ea, quæ in oppositione elenctica c. II,
 10, 13, 14, 16, 17, 18. de salute per Christum parta, & de
 eius applicatione ad remissionem peccatorum tradun-
 tur. Et quamvis huius materiæ tractatio in epistola
 ad *Romanos* didascalica potius sit, quam elenctica; in
 ecclesia tamen Romana non defuisse eiusmodi nomo-
 didascalos, qui salutem ex lege, seu eius obsequio, pe-
 titum iuerint, ex iis, quæ capite X. occurrunt, facile
 colligitur.

§. IIX.

Quartum doctrinæ christianæ caput, corruptelis non
 solum in praxi, sed in ipsa etiam thesi deprauatum, erat
doctrina de satisfactionis & iustificationis ordine in
 SANCTIFICATIONE, seu RENOVATIONE. Cum
 enim homines ab ordine veræ conversionis abhorren-
 tes audirent doctrinam Apostolicam de iustitia Chri-
 sti, nobis ad salutem parta & per fidem apprehenden-
 da, & sic sine vlllo operum legis subsidio gratis ad sa-
 lutem imputabili; multi hanc doctrinam ambabus
 quasi vlnis amplexi sunt, sine ordine interioris conver-
 sionis, seu veræ mutationis spiritualis. Existimabant
 enim, nunc solam h. e. *solitariam*, inanem ac imaginari-
 am, *fidem* sibi sufficere, & eaque confici omne christia-
 nismi

DISSERTATIO SECVNDA. II

nismi; negotium; ex ipso hoc fidei officio opinati, mutationem & μεταμόρφωσιν interioris, immo totius, hominis spiritualem, cum vita etiam interius legi sanctissimæ conformanda, esse ἐν τῶν ἀδυνάτων, humana imbecillitate & sollicitationum vehementia obstantibus. Nec decumanus hic error in sola hæsit praxi, sed, ad ipsam quoque theoriam translatus, perpetuum omnis impiæ praxeos fomentum ac incitamentum existit. Videmus hoc ipsum in singulis fere epistolis Apostolorum.

§. IX.

Et in ea quidem, quæ ad Romanos perscripta est, hoc erroris βδέλυγμα grauiter detectum & destructumprehendimus Cap. III, 8. *faciamus mala*, ac peccemus, *vt inde eueniant bona*, h. e. vt Dei gratia in ipsius gloriam, in remissione peccatorum copiosiore, se se exserere possit. Et c. VI, 2. *Perseueremus in peccato, vt gratia eo reddatur abundantior*; & v. 15. *Peccemus, seu peccare licet, quia non sumus sub lege, sed sub gratia*. Huic errori theoretico-practico maior pars epistolæ Iacobi opposita est, præcipue caput eius II. quo *fides solitaria* & imaginaria excluditur, nec alia iustificatio per fidem pro genuina habetur, quam quæ se ipso genuinorum operum effectu etiam iudicio hominum probet. Idem inter alia intendit Ioannes epistola priore, speciatim c. I, 6. & c. II, 4, 6, 9, 15. vbi iactationem profanorum hominum inanem de *communionem cum Deo & purificationem per sanguinem Christi*; item eam de *cognitione Dei salutari*, seu fide, & de *commercio cum Christo & luce*, grauissimis verbis retundit, a defectu effectuum & necessariorum character-

raſterum ad ipſum iurium & beneficiorum ſpiritualium defectum argumentatus. Prætereo reliqua huius epiſtole momenta huc pertinentia.

§. X.

Neque exiſtimandum eſt, hunc errorem grandem occupaffe tantum aliquot auditorum animos, ſed illum ipſum, cuius quidem natura inſitum, ideoque ab Apoſtoliſ in ſingulis epiſtoliſ ſolicite deſtructum, etiam a mul- tiſ *pſeudodidaſcaliſ* fuiſſe inſuſtatam, exornatumque ac ſolicite inculcatam, quiſ dubitaret? inprimiſ cum clara huius rei teſtimonia exſtent. Nam in epiſtola ad *Ephēſiſ* c. V, v. 5. Apoſtoluſ iſtoſ *πλῶντεſ* notaturuſ: *Nemo*, in- quit, *voſ decipiat inaniſ verbis* &c. &c. Idem videas, 1. Io. III, v. 7. *Nemo voſ decipiat. Qui iuſte agit, iuſtuſ, ſeu iuſtifica- tuſ eſt, qui vero peccatuſ facit, ex diabolo eſt*, quicquid de iuſtitia fidei iactitet. Et Apoſtoluſ *Iudaſ* hoc ipſum pro falſorum doctōrum criteriō habet, *quod dei gratiam ad libidinem transferant*. v. 4. Et hoc ipſum eſt, quod illi iſtorum caractereſ produunt, quibuſ alibi ipſiſ tribuitur *miniſteriuſ ventriſ*, & multiplex *vitiſ impietatiſ*, ipſi eorum theoriæ peſſimæ conformiſ. Rom. XVI, 17. 18. Phil. III, 18, 19. 2. Tim. III. 1. ſeqq. 2. Pet. II.

§. XI.

Ad quintum denique *dogma* quod attinet, eſt illud de ſatiſfactioniſ & iuſtificationiſ *uſu* in LIBERTATE CHRISTIANA, ſeu per Chriſtuſ parta: idque non minus corruptum eſt, quam reliqua. Cuiuſ deprava- tioniſ & erroriſ analogia cum errore de renouatione ſumma eſt, ita vt huiuſ pariſ, certe effectuſ ſit certiffimūſ. Etenim qui iuſtificantiſ DEI gratiam cum merito Chriſti

Christi ad peccandi libidinem transferunt, ut hoc cum aliqua veri rectique specie facere possint, comminiscuntur eiusmodi *libertatem spiritus christianam*, quæ nil nisi ipsa effrenis, & interdum simul externe honestior, seu aliquanto moderatior, *carnis licentia* est.

§. XII.

Atque ita duplex hoc seculo erat error circa dogma de *Libertate Christiana*: vnus ortus ex errore de officio Christi *ιδανωσ*, & de eius applicatione ad iustificationem gratuitam. Istud enim qui cum hac negabant, non poterant non pro libertate, insigni charismate fidei, immo multorum charismatum, seu beneficiorum, cum iugo legis morale & ceremoniale, sub necessitate ad salutem, imperitis obtrudere. *Ather* circa libertatem error gignebatur e suppositæ forensis *satisfactionis* & *iustificationis abusu* turpissimo, & ut iam dixi, *mera carnis licentia* erat, nescio quam adiaphoriam, quam vulgo *indifferentiam* (*Mittelbdinge*) vocant, comminiscens. Ad quam sicut ipsa naturæ corruptio citato quasi cursu ferebatur, immo perrupto quasi aggere exundabat: sic eidem patrocinio suo dogmatico acrius adhuc calcar addiderunt *pseudodidascali*. Horum enim symbolum quasi & exitialis malorum esca erat illud corruptæ naturæ gratissimum: *licet, licet, licet!* quo illi *τὸ liber* pseudochristianorum illico non sine palpo excipiebant; adeo ut doctorum auditorumque impietatem dogmatico-practicam comprehendi videres illo pseudoprophetarum veteris testamenti caractere: *si liber, licet!* Ezech. XIII. Lubentia enim, seu libido ac concupiscentia

tia praua, erat *sedus ille impietatis paries*, quem dogmatico suo licet incrustabant pseudoprophetae.

§. XIII.

Hoc est, quod grauissimis verbis descriptum videas a Petro posterioris epistolae c. II. vbi v. 19. pseudodidascali isti vocantur *αὐτοὶ δ᾿ αἰοὶ τῆς φθορᾶς*, *serui corruptionis*, & tamen *ἐλευθερίαν ἐπαγγέλλομενοι*, *libertatem promittentes*, seu *annuntiantes*, hoc annuntiationis istius exitialis effectu notato, quod illi, qui antea inquinamenta huius mundi per agnitionem Iesu Christi, in ordine conuersionis admissam, vere effugerint, iisdem rursus implicati superentur, adeo vt posteriora apud ipsos fiant *deteriora prioribus*; cum *agnitam* & iam tum tritam *iustitiae viam* multo cum reatu *relinquant*, *canibus ad vomitum*, ac *suibus lotis ad cœni volutabrum*, *reuerfis simillimi*. v. 20, 21, 22. Quam promissam *libertatem* nil nisi turpem *licentiam* fuisse, res ipsa indicat. Quam vero grata ea fuerit corruptae naturae, & quam exitialis, illa eius proprietate indicatur, qua vocatur *δέλεα*, *esca*, & dicitur *δέλεαλέων ψυχὰς ἀσθενέστες*, *inescare animas instabiles*, seu *non-dum confirmatas*, non minus quam pisces ac venatores escis suis pisces ac volucres ferasque capere solent. v. 14, 18.

§. XIV.

Et hoc ipsum dogma plerorumque pseudodidascalorum nota videtur characteristica, eorum maxime, qui Rom. XVI, 17, 18. & Phil. III, 18. dicuntur *ventris ministris* & *ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες*, *homines animales*, *spiritu vacui* ep. Iud. v. 20. vtpote quorum proprium erat, *Dei gratiam ad libidinem*, seu *peccandi licentiam*, *transferre* v. 4.

noB

non solum praxi, sed ipsa etiam doctrina ac institutione, via, quæ ad cælum arcta est, sic in immensum dilatata Matth. VII, v. 14, 15. Quod pseudoprophetarum ouina pelle incedentium proprium esse, ipse DOMINVS nobis ibidem indicauit.

§. XV.

De quinque hisce erroribus notandum est generatim, ipsos maximi esse momenti, & ipsum salutis fundamentum ac ordinem subuertere, atque ita fuisse fundamentales, vt loqui solemus, & eos cum malitia propugnatos constituisse heresim proprie dictam, doctrinis religionis christiana primariis aduersantem. Etenim *ἡρώων* illud *ψεύδος* de persona Christi primum se diffundebat in dogma princeps de officio Christi, & euertebat salutis nostræ fundamentum: inde vero ulterius diffusum totum salutis ordinem, in fundamenti istius, seu partæ salutis, applicatione positum, luxabat. Et vt postremi erroris, qui, in licentia libertatem mentiente positus, reliquis videri posset leuior, grauitatem damnumque summum paucis ostendam; quomodo imaginis diuinæ instauratione genuina, sine qua nulla datur cum Deo communicatio, ibi locum poterat habere vllum, vbi semen euangelii plane inculto & spinis faxisque obsito agro committebatur, h. e. vbi doctrina de redemptione Christi & de iustificatione applicabatur hominibus a statu gratiæ & ordine salutis alienissimis, & vbi varii generis *μαστόματα*, seu vanitates ac corruptæ consuetudines huius seculi adeo non exuebantur, vt pro re omnino licita & indifferenti haberentur? Qua ratione vera animi mutatio, quam sacræ litteræ *μετάνοια* vocant ac *μεταμέθεσις*, cum abnegatione

gatione nostri ac mundi, ac cum imitatione Christi, non minus excluderetur, quam per illud exitiale dogma, quo, diuinitate & officio Christi negatis, & gratiæ forensis ac medicinalis necessitate exclusa, fere omnia refererentur ad liberum hominis arbitrium, anima corrupta ad sui restitutionem in vanum laborante & miseriæ suæ relicta, immo eidem adhuc profundius immerfa. Certe enim cum certissimo æterni exitii euentu æque periculose erratur, siue imaginis diuinæ instaurationem, quam salutis ordo requirit, sub larua hypocrifeos & pharisaismi ex te ipso deriuas; siue eam, tibi ipsi tuisque viribus negatam, propter statum epicureismi, siue crassioris, siue subtilioris, e principio gratiæ euangelico non admittas.

§. XVI.

Et hæc ipsa horum errorum grauitas ex eo etiam cognoscitur, quod in scriptis Apostolorum ipsi tribuitur *abnegatio Christi*. Quo obseruato simul aliquot scripturæ locis, ad *deinon* huius locutionis percipiendam, lux quædam affunditur. Et primum quidem errorem, qui doctrinæ de *persona Christi*, seu veritati vtriusque eius naturæ, oppositus est, recidere ad *Christi abnegationem*, manifestum est ex his epistolarum Ioannearum locis, quibus de eo agitur, vti supra §. I. & II. demonstratum est, nimirum epist. I. c. II, v. 22, 23, & c. IV, 3. epist. II, v. 7. vbi indicatur, *negationem Filii* simul recidere in *negationem Patris*. De *abnegatione Christi*, præcipue ad *officium* eius relata, agitur 2 Petr. II, v. 1. vbi dicuntur *exorturi*, immo, si consequentia consideres, iam tum ex parte *exorti*, *pseudodidascali*, *Dominum*, qui *ipso*
rede-

redemerit, abnegantes. Qualis Christi abnegatio eiusdem ac omnis gratiæ iacturam certissimam inducit, quemadmodum Paulus in epistola ad Galatas pluribus indicat. Et in hac ipsa epistola eam quoque Christi abnegationem redarguit, qua, Christo deserto, Mosi, seu Mosaicis institutis, adhærescebant neophyti a pseudodidascalis seducti, h. e. qua *iustitia* fidei repudiata, & iustificatione forensi posthabita, iustitiam operum meritoriam & mercenariam sectabantur. Denique etiam in *renouationis*, totiusque ordinis salutis neglectu, cum impietate vitæ coniuncto, & per *pseudadiaphoriam*, qua licentia pro libertate habetur, fuisse pudendam Christi abnegationem, res ipsa ostendit, & Petrus epistolæ posterioris capite II. comprobatur; utpote qui, quæ v. i. de *abnegatione redemptoris* præmittit, omnino etiam de *præue licentiæ præconibus* vult accipi. Et hoc ipsum Iudas epist. v. 4. euidentissime testatur, quando verbis de Dei gratia per licentiam ad libidinem translata; *επιςως* hæc subiungit: *Et solum Dominum Deum ac Dominum nostrum Iesum Christum abnegant.* Quid? quod iubeamur e principio gratiæ *impietatem & cupiditates prauas abnegare.* Tit. II, 12. Eas vero qui sectantur & explent, illi *Deum*, cuius agnitionem præ se ferunt, *ipsis factis abnegare* dicuntur. Tit. I. 16.

§. XVII.

Ad hæc vero *quinque errorum capita* nullo negotio referri possunt omnia, certe potiora, quæcunque de seculi Apostolici erroribus in ipsorum Apostolorum monumentis traduntur. Primo enim huc pertinent singula, ubi *heresum tantum generatim* fit mentio, sine
C vlla

vlla ad specialia dogmata applicatione, vt Matth. VII, 15, 16. Act. XX, 29, 30. Rom. XVI, 17, 18. 2. Cor. II, 17, XI, 13, 14, 15. Eph. IV, 14. Phil. I, 16. III, 18, 19. 1. Tim. VI, 3, 4, 5. In nonnullis vero horum locorum, si contextum consideres, ad certa quædam dogmata respici, non est dubium. Ea autem loca, quæ in commemoratione errorum specialis sunt determinationis, vti illa in epistola Pauli ad *Galatas*, *Philippenses* & *Colossenses*, & posteriori ad *Timotheum*, nec non in epistolis *Ioannis*, & posteriore *Petrina* ac illa *Iudæ*, pertinere ad quinque errorum capita hactenus recensita, iam ostensum est. Et eadem est ratio locorum in *epistolis apocalypticis*, vtpote eodem pertinentium; cum hæreses in illis memoratæ oppositæ fuerint partim doctrinæ de *Christi persona*, partim illi de eius *officio*, & officii applicatione ad *iustificationem*, & ad *sanctificationem*. Istitis enim potioribus doctrinæ christianæ momentis negatis, aut deprauatis, pronus fuit prolapsus in doctrina ad *Iudaismum* aliquem præposterum, seu ad christianismum periculossime iudaizantem; in vitæ vero praxi partim ad *hypocrisim*, partim ad multam *impietatem* & *impuritatem*, etiam vitæ pagana apud multos deteriore. Et si qui aliorum generum errores isto tempore disseminati & assumti sunt, e corrupta philosophia, siue Iudæorum, siue paganorum, præcipue mystica, seu pseudomystica petiti; nihil fuisse videntur aliud, quam istorum quinque capitum erroneorum incrustamenta & pigmenta, aut etiam appendices ac propagines quædam.

§. XIIX.

Cum vero in *Apocalypsi* bis expressa fiat mentio *Nicola-*

cola-

colaitarum, primum in epistola ad ecclesiam *Ephesinam* c. II, 6. deinde in ea ad *Pergamenam*, ibid. v. 14. 15. operæ est pretium, vt paucis in horum hæreticorum indolem inquiramus. *Nicolaitarum* nomen hic non esse proprium a *Nicolao* aliquo, tanquam sectæ auctore, sic dictum; sed mysticum, seu figuratum, stilo huius libri conueniens, manifestum est e v. 14, 15. vbi, quod dictum erat de *Bileamo* & *Bileamitis* istorum temporum nouis, de *Nicolaitis* explicatur, voce *Bileam* Hebræa sic Græce reddita. Nam quod Hebræis est בלעם *Bileam* a בלע absorpsit, deuorauit & עמ populus, id Græcis est νικόλαος, a νικάω, vinco, domo, & λαός populus. Atque ita inter voces *Bileam* & *Nicolaus* non maior est differentia, quam inter voces כנפי & πτερος. Vnde recte censet Cl. VITRINGA in *Anacrisi* Apoc. adh. l. In tanta luce literarum vis ferende sunt ineptiæ istorum hominum, qui ex IRENAEO, EVSEBIO, EPIPHANIO aliisque veterum nobis obtrudere conantur auctorem hæresis huius Nicolaum, proselytum Antiochenum, Diaconis primis ecclesie Hierosolymitanæ Hellenisticæ adscriptum. Et vere absurda est fabula, quæ de hoc sancto & honesto viro cuditur. Veteres nimirum legentes, quæ in hoc libro Apocalypsis de quadam Nicolaitarum hæresi traduntur, & de mystico huius nominis sensu non cogitantes, quæsiuerunt Nicolaum quendam, huius sectæ auctorem. Quem cum alium non reperirent in monumentis antiqui temporis, præter Diaconum illum Hierosolymitanum, imposuerunt illi personam, quæ huic scenæ optime conueniret; sed vero memoriam illius viri, quæ in Actis summa cum laude commendatur, dehonestarunt. u. τ. λ. De ipso vero genuino nominis *Nicolaitarum* sensu ibidem hæc habet nequaquam im-

probanda: *Quoniam vero horum Nicolaitarum, siue etiam Bileamitarum, doctrina fuerit & opera, liquet ex epistolis, posteriori quidem Petri c. II. & Iudæ, in quibus hi homines graphicè depinguntur. Obtentu inculcandæ suadendæque veræ libertatis christiænæ solutas esse docuerunt leges, quibus carnalium libidinum exercitium restringitur, & officium magistratui civili debitum præcipitur. - - Quo doctrinæ insituto hoc consequebantur, ut alios sibi obsequiose obnoxios redderent, & suæ illos manciparent voluptati, eorumque mores flagitiosi & simul astuto consilio corrumperent: ad exemplum Bileami, qui olim simile scandalum per astum Israelitis obiecerat. &c. Conf. Num. XXV, 18. XXXI, 16.*

§. XIX.

Ad epistolas Apocalyplicas progressi merito confideramus reliquarum etiam hæresium in ecclesiis Asiæ, quarum in iis fit mentio, proprietatem, postquam earundem iam in Dissertat. I. generatim facta est recensio. In ecclesia Ephesina, ante factam expressam Nicolaitarum mentionem, memorantur mali, præcipue illi, qui Apostolos mentiti deprehensi sint mendaces c. II, v. 2, 9. Quo nomine ipsi Nicolaitæ iam in antecessum notari videntur, & ita quidem, ut Christus eos respectu affectatæ auctoritatis falsæque doctrinæ vocet falsos, seu mendaces, apostolos, deinde ipsorum mala opera generatim commemoret, & Ephesinam ecclesiam collaudet, quod nec falsam doctrinam, nec pessima opera istorum hominum probet, sed ab istis omnibus æque abhorreat. Et ratione doctrinæ quidem Nicolaitæ, seu pseudapostoli, Ephesini procul dubio fuerunt iidem peruersi nomodidascali, qui doctrina de *persona*, aut *officio*, Christi partim negata, partim

tim deprauata, *Iudaismum* potius, quam Christianismum profitebantur, & a Paulo in *posteriori* epistola ad *Corinthios* c. XI, nec non in iis ad *Galatas*, ad *Philippenses*, ad *Colossenses* & ad *Timotheum* notantur, & quos Ioannes in epistolis suis *anticristorum* nomine notat. Et quia Nicolaitis præter *doctrinam* deprauatam (de cuius parte aliqua vide v. 14.) Christus etiam tribuit *opera* merito detestanda, de illis ipsis quam conuenientissime accipimus descriptionem 2. *Petri* c. II. & *Iudæ* epist. v. 8. seqq. ubi operum istorum turpitudine pluribus enarratur.

§. XX.

Ecclesia *Smyrnenfis* (c. II. v. 8. seqq.) habuisse dicitur heterodidascalos, qui se pro *Iudæis* gesserint, nec tamen Iudæi fuerint, sed potius e schola satanæ egressi Smyrneses fideles ipsumque Christi euangelium multis exceperint criminationibus. Vbi voce *Iudæi* non intelligi *Iudæos*, religione amplius tales, sed mystice, aut potius grammaticè, vi etymologiæ, *confessores*, res ipsa indicat. Etenim si eiusmodi *πλάνοι* se pro Iudæis *διακριτικῶς* talibus gessissent, nihil habuissent commercii cum christianis, nec Christus negasset, ipsos esse Iudæos. Gente tamen, & olim etiam religione ipsos Iudæos fuisse, vix est dubium. Et hoc ipsum indicari videtur voce *συναγωγῆς*, ecclesiæ iudaicæ alias propria; ita vt sensus sit, ipsos quidem synagogam Iudaicam reliquisse, sed pro ea synagogam, seu scholam ac disciplinam, satanæ esse ingressos, & ex hac infestasse ecclesiam Christi, communionem cum ea per nominis Christi professionem iactata. Non tamen negauerim, fuisse inter illos etiam quosdam e paganis adhuc semipaganos, immo paganis reliquis

certa ex parte haud meliores, potius deteriores; cum *licentiam scortandi & commercia cum idolis* cum Christianismo coniunxerint, vti §. sequenti videbimus. Et hi ipsi fuerunt quaedam *Nicolaitarum* progenies. Quemadmodum enim istos Petrus ac Iudas inter alia a *blasphemiae* crimine describunt: sic hi eodem se inter Smyrnenses obstrinxisse dicuntur. Ceterum eiusdem generis esse ea, quæ de *Iudeis non-Iudeis* & de synagoga satanae in ecclesia *Philadelphienſi* c. III, 9, dicuntur, ipsa phraſeologia indicat.

§. XXI.

In *Pergamena* ecclesia c. II, v. 12. ſeqq. iidem maligni ſpiritus nidulati ſunt, qui antea *Nicolaitæ* vocantur; & hac quidem cum differentia, quod, cum in ecclesia *Ephesine* recte explorati, & pro iniquitate ſua cogniti, haud ferrentur, & ea ideo laudetur, nec illi *Smyrnenſibus* probarentur, ſed hi potius ab iſtis calumniis impeterentur; inter *Pergamenſes* inuenerint aſſeclas & ſeſtatores: quam ob rem iſtorum ecclesia, graui huius confortii exprobratione, ad pœnitentiam excitatur. c. II, 14, 15. Patet vero ex hoc loco, inter *opera Nicolaitarum* pudenda fuiſſe *ſcortationes & commercia cum idolis* impiarum gentium; vtpote quæ contra decretum ſynodi Hieroſolymitanae, quo ea expreſſe prohibita fuerant, pro rebus *adiaphoris* habuerunt. Qua ratione in ipſos conuenit deſcriptio Petri etiam hac in parte, quod, cum ipſi eſſent *ſerui & mancipia corruptionis*; aliis tamen *libertatem promiſerint*, ſeu alios ſub nomine *libertatis chriſtiane*, tanquam eſca quadam, ad peccandum in tranſuerſum actos, ſibi obnoxios fecerint.

§. XXII.

§. XXII.

Doctrinam vero *Bileamiticam*, seu *Bileamiticæ* simi-
lem, de qua agitur v. 14. non esse diuersam a *doctrina Ni-*
colaitica, quæ v. 15. memoratur, inde liquet, quod ver-
ba commatis 15. e verbis commatis 14. per consequen-
tiam deducantur, hoc modo & sensu: Habes aliquos,
qui dediti sunt doctrinæ *Bileami* in commerciis cum
scortatoribus & idololatriis, atque ita, & hos, cum *Bi-*
leamitici eiusmodi spiritus vi nominis *Hebræi* reuera
sint *Nicolaitæ*, *ναὶ οὖν, etiam tu*, ecclesia *Pergamena*, non
solum *Ephesina*, *sed tu etiam*, habes homines *Nicolaita-*
rum doctrinæ addictos. Idem, nempe *Nicolaitas* esse
ipso *Bileamitas*, confirmat *Petrus* posterioris *epist. c. II.*
quando v. 9, 10, 11, 12, 13, 14. detestanda *Nicolaitarum ope-*
ra recenset, & de ipsis istis operum auctoribus v. 15, 16.
ait: *relieta via recta aberrant, secuti viam Bileami.* &c. qua
comparatione inserta v. 17. seqv. pergit in flagitiorum
antecedentium serie pertexenda.

§. XXIII.

Thronus vero *satane*, qui *Pergami* fuisse dicitur,
procul dubio est sedes idololatriæ, superstitionis ac ne-
quitiarum. Nam *Pergamus* idolorum cultui præ aliis
Asiæ urbibus superstitione dedita fuit, *Aesculapii* *seno* ad
idolomaniam tanto cum zelo adhibito, vt eius antisti-
tes, ciuili simul potestate instructi, aut per magistratum
sibi obnoxium redditum, in confessores *Christi*, quod
ab idololatria abhorrebant, sæuierint, *Antipa*, confesso-
re præcipuo, e medio sublato. v. 15.

§. XXIV.

In *Thyatirena* ecclesia, huius permissu, seu defici-
ente.

ente, qui opponendus erat, iusto zelo, Apoc. II, 20. docuisse dicitur *Iesabel*, quæ se vatem iactans Dei seruos in erroris & impietatis, h. e. *idololatriæ & scortationis*, commercium protraxerit. Vbi, quænam fuerit hæc *Iesabel*, quæritur? Illustrabo hunc locum aliquot aphorismis historico-exegeticis:

1. Tempore Apostolicæ ecclesiæ diuersas etiam fœminas prophetiæ dono fuisse instructas, notum est inter alia a familia Philippi septemuirii ecclesiæ Hierosolymitanæ. Act. XXI, 9.
2. Non est dubium, quin satanas vtî mares, ita fœminas quoque aliquot, *κακοζηλίαις* spiritu impleuerit, vt donum prophetiæ sibi arrogauerint, afflatu satanæ & propriæ phantasiæ effectu pro inspiratione & oraculo Dei habito. Quemadmodum his ipsis in Asiæ locis seculo II. labente factum videmus a *Priscilla & Maximilla*, Montani assæclis.
3. Eiusmodi fœmina, quæ vel ob familiæ splendorem, vel ob diuitiarum gloriam, simul auctoritatem insignem obtinuit, tempore Ioannis vixit inter Thyatirenses, & nonnullos suo impuræ & doctrinæ & vitæ fascino adeo incantauit, vt eos ad idololatriæ & scortationis communionem abduceret.
4. Hanc vero fœminam Christus vocat *Iesabelem* *ναῖς ἀβαδρυίας* veteris Iesabelis, quæ collapsæ ecclesiæ & reipublicæ statu tempore Achabi idem præstitit, quod olim Bileam; vt pote fœmina luxuriosa & ad omnem libidinem proiecta, & idolomanîæ Sidoniorum Baaliticæ adeo dedita, vt maritum quoque multosque Israelitas eidem manciparet. Et
ipsum

ipsam quoque Iesabelem se pro vate & sacerdote Baalis gessisse, non contemnendis rationibus probatum videas a Cl. VITRINGA ad h.l. in *Anacrisi Apocal.* p. 139. seqq. Vide de ea i Reg. XVI, 31. XVIII, 4, 22. 2 Reg. IX, 22, 30.

5. Non vero opus est, vt cum eodem auctore per Iesabelem intelligamus falsos doctores Thyatirenos. Quod si enim hos tantum, non vero sceminam aliquam fanaticam, intellexisset Christus, non Baaliticæ Iesabelis, sed pseudoprophetarum Baaliticorum nomine eos insigniturus fuisse videtur. Fœminam vero istam famosam falsorum quoque doctorum subsidio vsam fuisse, facile largior. Atque ita nomen *Iesabelis* manet mysticum, etiamsi supponamus fœminam, pessimorum factorum ducem. Episcopi vero vxorem eam fuisse, vt cum BEDA, HAYMONE, ANSELMO, aliisque (a quorum sententia nec CALOVIVM alienum esse video) statuamus, nullam plane rationem video, ne probabilem quidem.

6. Iam si quæras, cuiusnam generis hæresis fuerit Iesabelis? prona est responsio ex additis verbis, quibus dicitur *seruos Dei ad idolothya & scortationem pellectos abducere*. Id quod *Bileamitarum*, seu *Nicolaitarum*, libertatis in licentiam versæ specie hanc in rem abutentium, fuisse proprium, iam ostensum est in antecedentibus.

7. Quandoquidem vero Nicolaitæ iactare solebant *abditæ mysteria*, & horum prædicatione imperitos decipere, ea Christus v. 24. itidem vocat quidem

dem τὰ βάθη, *profunditates*, sed addito nomine τῶν σα-
 τανῶν, indicans falso creditorum istorum mysterio-
 rum originem, auctorem, & naturam. Quam my-
 steriorum iactationem pluribus descriptam videas
 in epistola ad Colossenses c. II, & ad eandem Pe-
 trus epist. post. c. II, v. 18, respicit locutione :
 ὑπέροχνα μωσαϊότητι & φθγγόμενοι; *pratunida vanita-
 tis verba prolocuti &c.*

§. XXV.

Hæc hæctenus de hæresibus ἀπωλείας (vti Petrus
 ep. 2. c. II, 1. loquitur) quarum passim in scriptis aposto-
 lorum fit mentio. Iam non immerito quæritur, an in-
 ter hæreticos, hæresium istarum auctores & propaga-
 tores, fuerint etiam famosi illi Gnostici; in quibus
 describendis tam operosi sunt scriptores ecclesiastici,
 præcipue IRENAEVS & EPIPHANIVS, & num hi
 Gnostici iam tum seculo hoc Apostolico orti sint ac in-
 notuerint? Hoc est, quod cum VSSERIO, PEARSONO,
 DODWELLO, aliisque pluribus affirmo, sequen-
 tibus nixus rationibus :

1. Gnostici sic dicti sunt a iactata rerum diuinarum
 γνώσει, καὶ ἔξοχῆν tali, h. e. sublimiori & mystica.
 Fuisse vero eiusmodi γνώσεως iactatores iam suo
 tempore, testatur Paulus ad Tim. ep. I, c. VI, 20.
 Timotheum aduersus ψευδάνους γνώσεως, falso sic
 dictæ cognitionis, βεβήλους νενοφωτίας & ἀντιθέσεις,
profanos clamores & oppositiones, præmuniens.
2. Gnostici vi falso creditæ γνώσεως suæ iactabant pro-
 funda mysteria, aliis haud patefacta; & hac iacta-
 tione imperitorum animos a veritate intransuer-
 sum

sum actos infatuabant. Hoc ipsum est, quod Christus Apoc. II, 24. Thyatirene ecclesie Nicolaitis tribuit, *profunditates satanae* iis exprobrans; quemadmodum Petrus epist. II. c. II, v. 18. *Ἐπιγόνοια ματαιότης* & in iis notat.

3. Gnostici mysteria, seu deliria sua mystica, a satana decepti precipue hauserant e lacunis philosophiae *Orphicae & barbaricae* orientalium, in quantum haec corrupta erat; nec non *Pythagoricae* ac *Platonicae*, in quantum utraque itidem erat deprauata. Et hoc ipsum est, quod Paulus in sui temporis impostoribus, qui speciatim ecclesiam Colossensium turbabant, notat: *Circumspicite*, inquit, *ne quis vos deprædetur pro philosophiam & inanem deceptionem.* &c. Col. II, 8.
4. Gnostici cum mysteriorum profundorum iactatione summam & plane stupendam vitae impuritatem & impietatem coniunxerunt, adeo, ut operum suorum turpitudine bonis omnibus plane fierent infames. Hanc vero ipsam infamiae notam, a flagitiis petitam, impostoribus aui apostolici inuri, ex epistolarum Petri & Iudae locis iam saepe allegatis manifestum est. Idem confirmat Christus ipse in epistolis Apocalypticis, ut paulo ante vidimus, *Nicolaitarum* non solum *doctrinis*, sed *operibus* etiam detestandis grauitate notatis. Quae cum ita sint, hinc porro per se manifestum est, *Gnosticos* fuisse ipsos istos *Nicolaitas* apocalypticos, seu Asiaticos, in epistolis apocalypticis notatos.

Diuerſorum autem generum eos fuiſſe, ita vt partim in *doctrina*, partim in *vita*, diuerſa habuerint principia, diuerſaque ſectati ſint inſtituta, corrupta tamen omnia, e diuerſis ſcripturæ locis, quæ de hiſce impoſtoribus agunt, inter ſe collatis, poteſt colligi. Huc accedit, quod alii religione olim Iudæi, alii vero pagani idolorum cultores, antea fuiſſe videantur. Sed de his ſuo loco ex ſcriptoribus eccleſiaſticis plura.

ERRORES ALII, Qui non quidem in hæreſes, at in ſchiſmata tamen, aut contentiones, verſi ſunt.

Σύνολο.

Controverſia omnis hic verſatur in quaſtione de obligatione legis moralis. §. I.

Queſtio hæc erat binembris: partim de neophytis e Iudæis. §. II.

Partim de neophytis e gentibus aliis. §. III.

Quibus promulgatum eſt decre-

tum in ſynodo Hieroſolymitana. §. IV.

A qua controverſia diſſert ill. e nomodidaſcalis pſeudochriſtianiſti. §. VI.

Qui ipſorum error coniunctus erat cum illis de perſona & officio Chriſti. §. VI.

§. I.

HActenus de erroribus grauiffimis, qui hæreſes ἀπαλείας conſtituerunt. Hiſce nunc ſubiungenda eſt diſquiſitio quædam de erroribus per ſe quidem non leuibus, ita tamen non compa-

ra-

ratis, vt, sollicitato & subuerso ipso fidei ac salutis fundamento, in sectas, seu hæreses, abierint: qui tamen genuerunt multas in ecclesiis dissensiones, multaque certamina. In his vero res fere omnis redibat ad quæstionem de *obligatione legis moralis & ceremonialis*. Quæ quæstio, si statum ecclesiæ apostolicæ curatius consideremus, erat duplex, in duo hæc abiens momenta: 1. *de Iudeis ad Christum conuersis: vtrum hi adhuc ad legis ceremonialis obseruationem sint obligati, nec ne?* 2. *de neophytis e gentibus aliis: num hi vi christianismi etiam ad illam Iudaismi partem, quæ in ceremoniis Leuiticis posita erat, adstringendi sint?* De quibus quæstionibus, quæ hoc tempore ecclesiæ nascenti plurimum negotii faceffiuere, vt seorsum agatur, opera erit pretium.

§. II.

Ad controuersiam illam de *Iudeis* quod attinet, hi obseruationi cerimoniarum inde ab antiquissimorum patrum memoria adeo erant assueti, vt, consuetudine perpetua & religiosa ad Dei instituentis auctoritatem, accedente, eam in alteram quasi naturam suam conuertissent, vel ipsa vita cariorem. Quare surgente œconomia euangelica quam ægerrime & difficillime ab ea dimouebantur. Non omnium tamen vna erat ratio, aut vnus scopus, in obseruatione rituum Mosaicorum: sed hic diuersus erat pro diuersa cognitionis mensura; secundum quam alii erant imbecilliores, alii magis confirmati. *Imbecilliores* supponebant necessitatem aliquam, non quidem tanquam causæ ad salutem, sed tamen *obligationis* erga legem sacrosanctam, eiusque præstantiam &

& auitam consuetudinem. *Confirmatiores* vero in mera versabantur *συννατάσεις*, ædificationem infirmorum sine offensione promouendam pro scopo habentes. Atque ita in neruo euangelii primario, qui erat *salus in Christo obtinenda*, conspirabant quidem & coalescebant; at non semper & vbique satis conuenienter & amice; sed sæpe ita, vt alii aliis offensionem essent. Et his Apostolus Paulus in epistola ad Corinthios priori, c. VIII, IX. & X. suum ipsius exemplum ad imitationem proponit, & in epistola ad Romanos c. XIV, XV, 1. seqq. monita dat in vtramque partem. Multa adhuc alia scripturæ apostolicæ loca ex hac ipsa controuersia illustrari, res ipsa recte considerata ostendit.

§. III.

Altera controuersia erat de *neophytis e gentilibus*, utrum illi adstringendi essent ad circumcisionem & ad reliquum legis ceremonialis obsequium, eidem si non ex necessitate ad salutem, tamen e debita reuerentia & in gratiam Iudæorum præstandum? Apostoli quidem & viri apostolici, patefactis per Petrum, secundum prædictionem Christi. Matth. XVI, 19. *foribus gratie* ad ingressum apud gentiles, speciatim Cornelium Act. X, XI. ad gentes digressi ipsis purum prædicarunt Euangelium, ab omni ceremonialium iugo plane immune, facto initio inter Antiochenos Act. XI, 20. seqq. Paucissimi tamen ex Iudæis neophyti hoc euangelicæ libertatis priuilegium capiebant, ideoque id agebant, vt etiam gentiles, in euangelii communionem admissi, aliquod ceremonialium iugum

gum subirent. Quod quando haud obtinebant, offendebantur. Quæ offensio etsi erat accepta; solícite tamen & prudenter a gentilibus neophytis, non minus, quam a neophytis e gente Iudaica confirmatoribus, erat euitanda. Quem in finem Paulus hosce in epístola ad Romanos c. XIV. & priore ad Corinthios c. VIII, IX, X. variis monitis instruit; quemadmodum ibidem etiam imbecillioribus dicit, quod ipsorum status exigebat. Et neophytos gentiles a iugo legis ceremonialis immunes esse præstandos, synodus Hierosolymitana sub præsidio Apostolorum decernebat, peculiari decreto de libertate ista concepto & promulgato. In quo tamen in gratiam infirmiorum ex Iudæis cautum fuit, vt ab *esu sanguinis* & *suffocatorum* abstinerent. Act. XV.

§. IV.

In decreto isto neophytis istis e gentibus diuersis iniungitur etiam abstinentia ab *idolothytis*. Quam cum nonnulli in ecclesiis Asiaticis a pseudapostolis decepti haud curarent, grauiorem ipsius Christi censuram in epístolis apocalypticis incurrebant, vt antea percepi-
mus. Et hunc ipsum libertatis abusum Apostolus in nonnullis Corinthiorum reprehendebat. 1 Cor. VIII, 10. X, 20, 21. In quorum locorum contextu tamen manifestum est, nonnullorum idolothytorum esum fuisse licitum. Vnde is omnino distinguebatur in *idololatri- cum* & *vulgarem*. Esus reliquiarum ex idolothytis idololatricus vigeat in eiusmodi conuiujs, quæ in honorem idoli in ipsis idoleis instituebantur, aut vbi
paræ

pars de cibus, aut de extis, in focum idololatricum proiiciebatur, Dei alicuius nomine in id inuocato. Esus vero vulgaris erat is, quando ἑσφαλῆς, antequam ad macellum carnes ferret, aliquid de iis in aram dederat; aut quando carniū idolis consecratarum reliquiæ sacerdotibus cedebant, & ab his vendebantur in publico macello, & absumebantur in epulis communibus extra idoleum, & sine vlllo cum idololatria commercio. Esus hic posterior erat licitus, quando sine infirmiorum offensione poterat fieri; illicitus, quando cum ea erat coniunctus. Esus vero prior erat omnino illicitus per se; vtpote secum ferens aliquam idololatriæ participationem. Et talem Christus reprehendit in ecclesiis quibusdam Asiaticis. Interdictum synodi Hierosol. in causa idolothytorum erat generale, abstinentiam ab idolothytis talem iniungens, qua partim ipsum idololatriæ commercium in perpetuum, partim etiam infirmorum offensio ad tempus, euitaretur.

§. V.

Cum vtraque vero ista controuersia de obseruatione legis ceremonialis, partim ad *Iudeos*, partim ad *gentiles* relata, nequaquam confundenda est illa, quæ fidelibus cum eiusmodi *pseudochristianis nomodidascalis* intercedebat, qui e Iudæis egressi christiani nomine potius, quam re ipsa, erant, h. e. qui negabant, Christum, seu eius euangelium, ad salutem sufficere, & hominem coram Deo gratis iustificari propter Christi iustici-

flitiam fide apprehensam, & e contrario Christo Mo-
sem ita iungebant, vt *iure ad salutem* (quod post lapsum
tantum habemus ex euangelio) cum eiusdem ad eun-
dæ ordine confuso, contenderent, iustitiam & salutem
petendam esse e nostro & proprio merito; vtpote in or-
dine obseruatæ legis moralis & ceremonialis, præcipue
circumcisionis, obtinendam. Cuius erroris principium
præcipue in eo erat, quod, ineffabili humanæ naturæ
corruptione & spiritali legis indole non agnita, neque
illa pro valde corrupta, neque hæc pro adeo sublîmi
reputabatur. Qui error porro hunc gignebat, aut ad-
iunctum habebat, quod existimaretur, legem moralem
ideo latam esse, vt per eam subseruiente cultu Leuitico
ad salutem perduceremur. Qua ratione non poterat
non vtrumque euangelium (per se quidem vnicum tan-
tum) scilicet illud *promissionis & impletionis*, obscurari,
immo negari, & penitus euerti. Vnde legi hunc in
finem studere, erat *διόνειν νόμον δικαιοσύνης, sectari legem*
iustitiæ, nimirum propriæ; sed id, quod illa require-
bat, non attingere, &, quod promittebat, in tanta
ἀδυναμία non obtinere. Rom. IX, 31, 32. Sic etiam
opera legis, siue moralis, siue ceremonialis, hoc sen-
su & respectu erant opera hominis, e propriis viri-
bus peracta, quibus ille propriam suam iustitiam ad sa-
lutem coram Deo erigere laborabat, repudiato, sal-
tem in speciem tantum admissio, euangelio: ibid. v.
32. confer. omnino c. X, 3.

§. VI.

Et hic ipse error apud omnes coniunctus erat
E cum

cum illo de *persona*, aut de *officio Christi*, supra descritto, adeo vt ex illo, tanquam altero quodam principio, deriuaretur. Et istum qui fouebant ac propugnabant, erant spiritus prætumidi, sectarii, immo antichristiani, quibus cum Paulo in epistola ad Galatas res erat. Vbi simul notandum est, ex duplici illa controuersia priori, vtrum Iudæi & gentiles ad Christum conuersi ad legis ceremonialis obseruationem obstricti maneant, apud instabiles & imperitos, imprimis apud legis zelotas facilem, & simul periculosum, fuisse prolapsum ad *errorem hunc tertium* & antichristianum, & nonnullos in huius & istorum errorum consinio, magnoque periculo, fuisse positos. Exemplo sunt Hierosolymitani illi zelota, qui Antiochiam digressi turbabant istius loci ecclesiam, identidem urgentes circumcisionis necessitatem ad ipsam quoque salutem, dicendo: *Nisi circumcidamini, more Mosaiico, non potestis saluari.* Act. XV, 1. Quibus turbis per synodi Hierosolymitanæ decretum medendum erat.

RESPONDENTI

S. D. P.

PRÆSES.

Responſione publica defen-
denda tibi ſumſiſti, cariſſime Wie-
lande, ea doctrinæ Chriſtianæ ca-
pita, quæ in ea ſunt primaria; ut
pote ad ſalutis noſtræ per protoplaſtos amiſſæ
& per Chriſtum reſtitutæ fundamentum & or-
dinem pertinentia. Nec dubito, te pro diligen-
tia tua, huc uſque in ſtudiis præſtita, in actu diſ-
quiſitionis academicæ publico exſpectationi meæ
ac doctiſſimi auditorii eſſe reſponſurum. Quid
vero tui ſit officii in poſterum, ipſe facile no-
ueris, etiam me non monente. Et hoc ipſum
explebis, ſi ſedulam dederis operam, ut do-
ctrinæ iſtæ, quas hæc commentatio noſtra com-
mendat, cum reliquis omnibus eo pertinenti-
bus

bus per omnem vitam sint depositum tuum, au-
ro, immo ipsa etiam vita, carius. Hoc au-
tem pretium quod ipsis statuas, tum demum
declarabis bonis omnibus, si dogmata ista, *κατ'*
εξοχην practica, ipsa vita exprimas: & vita qui-
dem præcipue interiori, qua, nobis ac seculi
præsens vanitatibus mortui, **CHRISTO,**
DOMINO NOSTRO, vnice viuimus.
Hanc enim vitam interiorem exterior omnis se-
quitur, vt effectus causam suam. Quæ vt ita
in te sese exlerat, ex animo precor, Deum
etiam atque etiam veneratus, vt longioris tui in
patriam itineris ipse sit dux & comes.

Halæ Saxonum die XXI, Sept,

MDCCLXXIV.

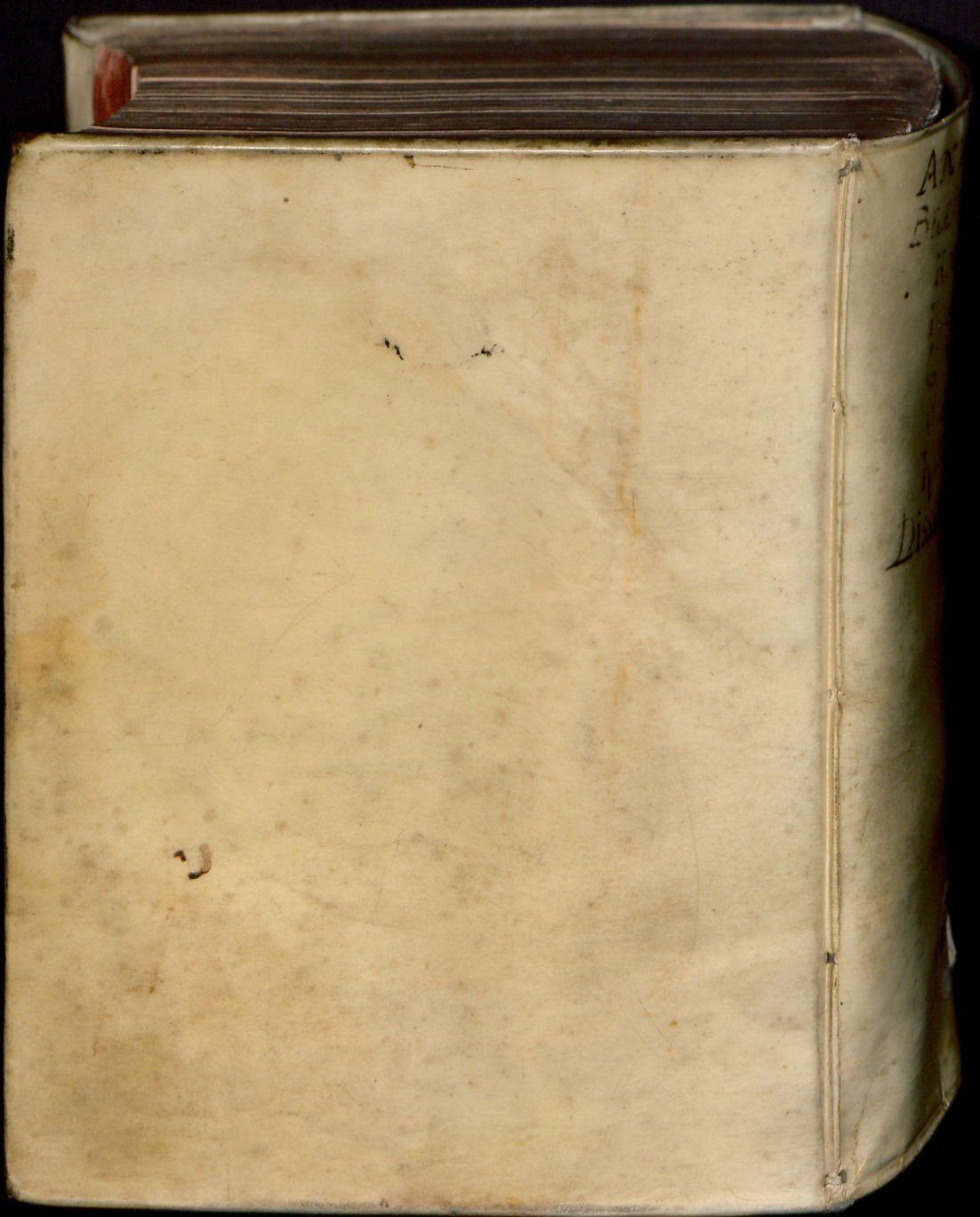
Fg 6179

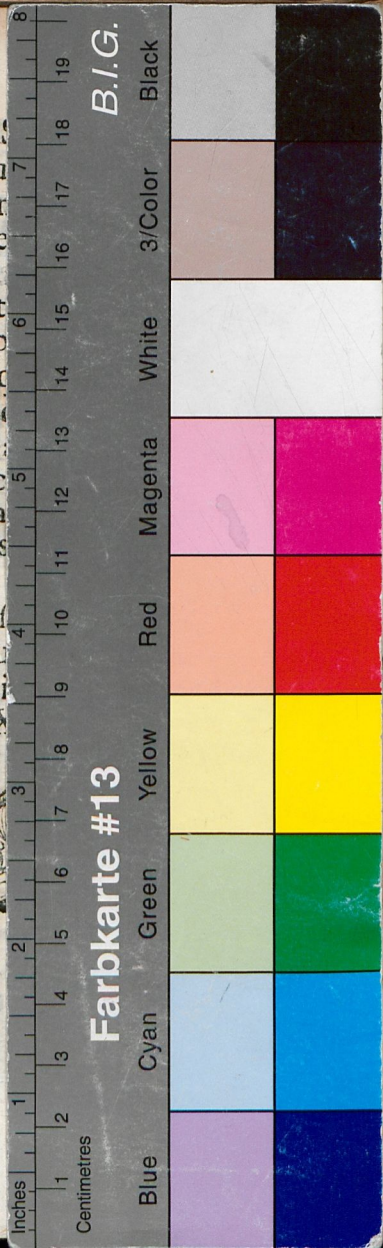
ULB Halle

3

002 675 65X

13a

OGDOADIS DISSERTATIONVM
DE
HAERESIOLOGIA
SECVLI POST CHRISTVM NATVM PRIMI
ET SECVNDI,
SECVNDA
DE ILLIS
DOCTRINAE
CAPITIBVS PRAE-
CIPVIS,

PER HAERESES IN SCRIPTIS APO-
STOLICIS MEMORATAS DEPRAVATA SVNT,
ET AD QVAE HAERESSES, ALIQVE ERRORES SE-
CVLI PRIMI POSSVNT RE-
FERRI:

QVAM
IN REGIA FRIDERICIANA
DIE SEPT. HVIVS MDCCXXIV. ANNI *p.*
PRAESIDE
D. IOACHIMO LANGIO,
S. THEOL. PROF. ORDIN.
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT
RESPONDENS,
THOMAS ADAM Wieland!
BIBRACENSIS SVEVVS,
S. THEOL. CVLTOR.

HALAE MAGDEB. TYPIS CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYP.